

BOEK BESPREKING

Die Zahnlockerung als biologisches Problem im Rahmen der menschlichen Domestikationserscheinungen. Von Dr. A. Hruska, Mailand. Mit 15 Abbildungen, Berlin. Verlag von Hermann Meusser, 1931.

Het geschrijf over de parodontose lijkt al jaren lang veel op een ingewikkeld kaartspel; de schrijvers lijken op de spelers. Steeds komen dezelfde kaarten terug en de combinatie, die veelal toevallig, of soms vernuftig op tafel komt, geeft telkens aanleiding tot tusschen- en na-praatjes. Deze verhitten de hoofden en leiden meestal meer tot verwijdering dan tot toenadering.

Bij gelegenheid van het Congres te Parijs in Augustus 11., is men het wel eens geworden over den naam van het spel. De nomenclatuur, door een bekwame, ijverige commissie opgesteld en aangenomen, zal allicht ertoe bijdragen om langzamerhand ook over de spelregels meer eensgezind te worden.

Wanneer men de afdeeling van het rapport van het Parijsche Congres terdege heeft doorgewerkt, dan komt men tot de verbijsterende overtuiging, dat alles wat daar gedrukt staat, in niet meer dan twintig bladzijden had ondergebracht kunnen worden, als men maar kort en duidelijk zijn meening had gezegd. De omhaal van woorden en de dikwijls zeer gezochte en verwarring wekkende, nieuwe terminologie is onverstaanbaar, omdat zij niet gangbaar is, en maakt den lezer nerveus. En zulke uiteenzettingen moeten juist kalmeerend werken! Legt men de meeningen naast elkaar, dan zijn deze slechts op enkele punten overeenstemmend en wel juist op die, welke reeds onomstootelijk vaststonden. Vooal de uitgebreide voordracht van den zeker zeer begaafden *Hulin* munt uit, doordat zij bewijst, dat er een zeer wetenschappelijk onderzoeker aan het woord is. Maar toch zit hij, hoe logisch hij alles ook wil voor-

stellen, verward in zijn niet volslagen afgeloopen onderzoek en niet veilig gefundeerde theorieën en hypothesen.

Ook de beschouwingen van *Broderick* zijn verre van wetenschappelijk. Deze werkt op het thema „pour besoin de la cause.” Hij heeft nu eenmaal vooropgesteld, dat acidose en alkalose de beide verschijnselen zijn, die de caries, resp. de parodontose beheerschen en dirigeert daarom alles wat hij ziet en ervaart in die richting.

Het is zoo moeilijk om, als niet-wetenschappelijk werker, op dit gebied te oordeelen, laat staan te veroordeelen. Daarom heb ik het bezadigde oordeel eens ingewonnen van personen, die het zuiver medisch-wetenschappelijke van deze voordrachten kunnen beoordeelen. Het geheele gebied der invloeden van de colloid-chemie (Hulin) en van zure en alkalische reactie der voornaamste lichaamsvloeistoffen (*Broderick*), ook van de interne secretie, is nog zoo weinig uitgewerkt, nog in zulk een stadium van experimenteeren, dat men de gemaakte conclusies voorloopig zeer hypothetisch acht.

Zij zijn weer net als de kaartspelers, die ook dikwijls speculeeren, het andere woord wii ik niet noemen.

Wat komen wij daarmede verder? Niet veel; niets, wil ik niet zeggen, want ook de speculant wint soms het spel.

Tijdens het Congres was ook — zooeven verschenen — het boekje, waarvan de titel hierboven is aangegeven.

Als aanprijzing, welke men anders in den regel tot het laatst van eene aankondiging bewaart, zij gezegd, dat het werk van *Hruska* mij heel wat beter bevalt dan het boven aangehaald Congres-rapport. Geheel vrij van speculatie is ook dit niet. De opgestelde theorie (hypothese), dat de domesticatie van den mensch de hoofdoorzaak zou zijn van te weinig weerstand in den processus alveolaris + tanden en daardoor bij velen vroeger of later de parodontose zou ontstaan, wordt nergens in de beschouwingen bewezen. De schrijver gaat zelfs zoover, dat hij hier en daar filosofisch wordt, als hij verschillende bestaande en erkende feiten aan de staving van zijn theorie wil dienstbaar maken. Dit verwondert mij niet — ik ken den schrijver persoonlijk —, omdat hij veel aan filosofie gedaan heeft en, naar ik van bevoegden hoor, op dit gebied geen leek is. Maar met filosofie komt men evenmin als met speculatie vooruit in het onderhavige vraagstuk.

Zeer verdienstelijk zijn de beschouwingen over de verschillende mogelijkheden, die men reeds als oorzaken der parodontose heeft opgeworpen; de omschrijving, de ontleding, de kritiek,

getuigen van goed begrip en van zeer veelzijdige, volstrekt niet oppervlakkige kennis.

Hier en daar uit *Hruska* zich zeer positief, zoodat men bij grondig lezen een oogenblik halt houdt, terwijl dan later op diezelfde punten weder meerdere reserves gemaakt worden.

Ten opzichte van de domesticatie-verklaring beweegt de schrijver zich nu en dan op anthropologisch, geologisch, veterinair en botanisch gebied. Hij wandelt met lichten pas door de erfelijkheidsleer, ook van verworven eigenschappen, alsof hij op het eigen terrein loopt en toch blijkt telkens, dat hij zich op een hem vreemden bodem bevindt.

Het wordt soms zoo moeilijk, dat men door het bosch de boomen niet meer ziet.

Bovendien struikelt men bijna op alle bladzijden over onbekende en zeer weinig gangbare (of geheel nieuw-gevonden) uitdrukkingen, die de helderheid van het betoog volstrekt tegenwerken.

De schrijver laat wel heel duidelijk in zijn betoog uitkomen, dat hij, al kunnen er ook constitutioneele oorzaken bestaan voor de paradentose, die nog nauwkeurig moeten uitgewerkt worden, vasthoudt aan het standpunt, dat vele menschen geen weerstand-rijke processus alveolaris + tanden meer bezitten en deze dan de lijders worden aan de gevreesde ziekte. Dat daarbij de tanden een groote rol spelen, als enkelingen in hun tandkassen en als complex bij hun functie, staat voor hem vast. Hij gaat hierbij natuurlijk van het simpele feit uit, wat iedereen ervaren heeft: als één of meer of alle zieke tanden verwijderd worden, houdt het afbraakproces op. Niemand heeft het tegendeel daarvan ooit gezien.

Aangezien *Hruska* echter conservist à outrance is, wil hij niet, dat men meer offert dan hoognoodig is en tracht die elementen te behouden, welke betreffende hun omgeving — klinisch en Röntgenologisch — nog een indruk maken van bruikbaarheid voor zijn „therapie.”

Hij noemt n.l. als zijn „therapie” de onbewegelijke, starre verbinding van alle verzwakte met eenige nog sterke elementen, of eventueel zelfs van alle verzwakte elementen onderling. Dit alles moet natuurlijk ondersteund worden met de noodzakelijke reiniging door den tandarts en den patiënt. Hij wil in de meeste gevallen aanbevelen om de fixatie te bereiken door zoogenaamde „Halb-Kappen”, die onderling verbonden worden. Indien eenigszins mogelijk, moet men de pulpa niet voor dit fixatie-verband opofferen.

Gedurende tal van jaren heeft *Hruska* op het gebied der paradentose-behandeling geëxperimenteerd en is tot bovenstaande conclusie gekomen, omdat geen andere behandeling zooveel succes leverde. Hij ontkent volstrekt niet de moeilijke technische uitvoering en de kostbaarheid, maar zegt, dat men daarom de methode niet onbruikbaar mag noemen. Alle andere behandelingen geven immers volgens zijn ervaring geen behoorlijke resultaten. Kan of wil de patiënt deze behandeling niet ondergaan, dan moet hij weten, dat hij maar half geholpen kan worden met andere methoden.

De schrijver noemt zijn methode een „therapie” en dat is m.i. niet juist. Zij is een hulpmiddel om erger te voorkomen, om stilstand in het proces te brengen, maar zij geeft geen „genezing.”

Therapie (geneeswijze) beteekent, dat men den status quo herkrijgt. Dit nu is bij de methode der starre bevestiging niet het geval. Het paradentium wordt niet normaal meer.

Het is te betreuren, dat de schrijver nu hij toch eenmaal 110 bladzijden drukken liet, er niet eenige aan toegevoegd heeft om de techniek van zijn methode duidelijk te maken en eveneens kan niet geroemd worden de keuze en de uitvoering van de weinige afbeeldingen, die tusschen den tekst opgenomen zijn.

Een nauwkeurige literatuur-opgave zou zeer nuttig geweest zijn, want *Hruska* haalt een heel aantal auteurs aan, wier werk waarschijnlijk zeer belangrijk is om oorspronkelijk eens in te zien. Daarentegen vinden wij op de laatste bladzijde slechts een opgave van schrijvers eigen werk en hier en daar in een noot, of tusschen den tekst een verwijzing naar een boek of tijdschrift.

Ik wil ook nog aanhalen: de kritiek, die de auteur op de nomenclatuur uitoefent. Het boekje verscheen voordat het rapport der nomenclatuur-commissie in Parijs bekend geworden was. Daarop kon *Hruska* dus nog niet reageeren.

Zijn kritiek op de benamingen Paradentose en Paradentitis is weinig steekhoudend. Erger is echter, dat hij zegt gelukkig te zijn, dat men tenminste het woord „alveolar-pyorrhoe” heeft laten vallen, omdat dit toch zoo eenzijdig met een symptoom der ziekte verband houdt en dat hij dan het woord „Zahnlockerung” wil aanprijzen, alsof dat niet ook slechts één symptoom der aandøening is. Bovendien zou men daarvoor dan toch een internationaal bruikbaar woord moeten vinden.

Tenslotte grijp ik op het begin van mijn recensie terug, waar-

in ik zeide, dat het werk van *Hruska* mij goed bevalen is. Ik wil hier zelfs nog iets sterkers aan toevoegen: wie eenigszins belang stelt in het parodontose-vraagstuk, schaffe zich dit boekje beslist aan. Het is op vele bladzijden niet gemakkelijk te lezen; dat is misschien niet kwaad in dien zin, dat men het dan ook goed moet lezen, wil men er wat uit putten. Er straalt veel eerlijkheid in door en dat is een weldaad. Wie mijn aanbeveling volgt zal er geen spijt van hebben, daarvan ben ik vast overtuigd.

Ter bevordering der belangstelling heb ik deze bespreking wat uitvoerig gemaakt.

De firma *Herman Meusser*, Berlijn, heeft, als altijd, de uitgave goed verzorgd. Dat de afbeeldingen niet veel beteekenen, ligt waarschijnlijk daaraan, dat zij oorspronkelijk al niet schitterend waren, maar dat doet niet zooveel ter zake, omdat wij hier te doen hebben met een beredeneerend en niet met een technisch werk.

P. J. J. COEBERGH.

14 Januari 1932.

M. Lipschitz, *Führer durch strittige Fragen der täglichen Praxis*.

Berlinische Verlagsanstalt G. M. B. H. Berlin N. W. 87, 1931.
Preis M. 12.

Dit vlot geschreven boekje van ruim 100 bladzijden, met 84 afbeeldingen verlucht, geeft den schrijver gelegenheid om zijn meer dan veertigjarige ervaring ten opzichte van de strijd-vragen in de conserveerende tandheelkunde aan den lezer ten goede te doen komen. Hij doet dit op de rustige wijze van iemand, die vele methodes heeft zien komen en gaan, de literatuur kent en nuchter de consequenties trekt. Het tijdstip van de behandeling, het gebruik van cofferdam, amputatie en extirpatie, zelfreguleering van het gebit (stokpaardje waaraan de schrijver reeds eenige jaren geleden een boek heeft gewijd), Röntgenopnamen, parodontose, focal infection en wat dies meer zij, alles passeert in beknopten vorm de revue.

Nieuws wordt er nergens geboden, wel wordt — aan de hand van oude en nieuwe literatuur — een en ander grondig bekeken van het standpunt van den practicus, zij het dan ook dat lang

niet iedere lezer alle getrokken consequenties voor zijn rekening zal willen nemen.

Met name den jongen tandarts kan ik dit werkje ter lezing aanbevelen!

NORD.

Tandheelkundige Studenten Almanak 1932. Uitgegeven door de T. S. V. „John Tomes.”

Voor ons ligt de welbekende Almanak, die zoowaar reeds de 30ste jaargang beleeft en door een keurig bandje en dito typografische uitvoering een zeer verzorgden indruk maakt.

De inhoud bevat de van ouds bekende rubrieken, benevens een „In memoriam Dr. H. de Groot” van de hand van *Van Nieuwenhoven Helbach*.

Uit de jaarverslagen der verschillende studie jaren klinkt — ondanks het groote nieuwe gebouw — weer de aloude klacht: gebrek aan ruimte en ook: gebrek aan assistentie. Het schijnt niet mogelijk dit noodlot van het Utrechtsche Instituut af te wenden!

Het clubleven van „John Tomes” blijkt te bloeien; gezien het mengelwerk schijnt er echter nog geen plaats te zijn voor een „literaire afdeeling”!

De „Varia” geven als altijd den studenten welkome gelegenheid in velerlei richting stoom af te blazen.

NORD.